

De publicatie van kennisgroepstandpunten: een positieve ontwikkeling?

Verslag van de jongerenbijeenkomst van de Vereniging voor Belastingwetenschap, gehouden op 16 april 2025 in Den Haag

K. van Buuren LLM¹, K. Misiūnaitė LLM²

1. Opening

Een enthousiaste groep van tientallen jonge fiscalisten kwam op 16 april 2025 bijeen in Den Haag voor de jaarlijkse jongerenbijeenkomst van de Vereniging voor Belastingwetenschap (VBW). Allereerst heette Loes van Hulten iedereen welkom en verzorgde samen met Jelle Kanters en Peter Kavelaars de opening. Zij leidde de middag kort in door te vertellen dat alweer honderd jaar geleden de vereniging is ontstaan, vanuit de behoefte om met mensen werkzaam in de fiscaliteit en daarmee dezelfde passie delend, van gedachten te wisselen. Naast middagen zoals deze, organiseert de VBW speciale promovendibijeenkomsten, debatmiddagen en algemene ledenvergaderingen waar onder andere recent gepubliceerde geschriften worden besproken. Binnen de vereniging zijn er commissies aan de slag met een bepaald onderwerp. Momenteel telt de VBW ruim duizend leden, maar daar kunnen zeker nog veel meer jongere leden bij! Tot slot werd nog opgemerkt dat het 100-jarig jubileum van de vereniging zal worden gevierd met een congres op 12 juni 2025.

2. Hoe maakt de Belastingdienst kennisgroepstandpunten en waarom publiceert hij deze?

Drs. M.E. (Manuela) van Blanken³ besprak de totstandkoming van de kennisgroepen, hun huidige organisatorische positie, samenstelling en werkwijze in algemene zin en de publicatie van standpunten.

Manuela heeft gewerkt als belastingadviseur en bedrijfsfiscalist tot zij in 2014 overstapte naar de Belastingdienst, waar zij heeft gewerkt als Vpb-inspecteur, vaktechnische aanspreekpunt (vta) en voorzitter van een kennisgroep. Sinds 2023 is zij teamleider van alle (27) kennisgroepen.

Kennisgroepen zijn door de grootschalige publicatie bekender geworden, maar enkele bestaan al sinds de jaren 90 van de vorige eeuw. Oorspronkelijk waren het ‘werkgroepen’ van specialisten die door het hele land verspreid werkten. Deze werkgroepen werden niet via een corporate directie aangestuurd, maar door de doelgroepdirecties. Destijds was totstandkoming van een kennisgroepstandpunt een ‘black box’ voor de buitenwereld.

Organisatorisch vallen de kennisgroepen heden ten dage onder de Corporate Dienst Vaktechniek (dus niet onder één doelgroepdirectie⁴), waarbij zij onafhankelijk advies geven. Een kennisgroep bestaat uit een voorzitter, secretaris, teamleden vanuit de Belastingdienst en waar nodig

¹ Koen van Buuren is werkzaam bij het Wetenschappelijk Bureau van de Hoge Raad der Nederlanden. Dit verslag is op persoonlijke titel geschreven.

² Kristina Misiūnaitė is als beleidsmedewerker btw en overdrachtsbelasting verbonden aan het Ministerie van Financiën.

³ Drs. M.E. van Blanken is teamleider Kennisgroepen bij de Belastingdienst.

⁴ De Belastingdienst onderscheidt vier doelgroepen: Particuliere belastingplichtigen; MKB-ondernemingen; Grote Ondernemingen; Fiscaal dienstverleners.

agendaleden vanuit Brieven & Beleidsbesluiten (“B&B”⁵) en/of Fiscaal Juridische Zaken (“FJZ”⁶). Alleen de voorzitter werkt veelal fulltime voor de kennisgroep, de rest maar één dag, naast hun reguliere werk. Een kennisgroep bestaat gemiddeld uit zeven à acht personen, bij omvangrijke onderwerpen kunnen dat 15 personen zijn.

Hoofdtaken van een kennisgroep zijn het innemen van standpunten op rechtsvragen⁷ en ‘complexe helpdeskvragen’. Neventaken zijn bijvoorbeeld ondersteuning bij beleidsbesluiten, wetgevingsadvisering en ondersteuning bij beroepsprocedures. Voor standpunten krijgen de meeste kennisgroepen hun vragen alleen intern aangeleverd, dat gebeurt via de vaktechnische lijn en in ieder geval met medeweten van de vaktechnisch coördinator. Enkele kennisgroepen krijgen deze vragen ook extern, omdat zij onderwerpen behandelen die grote groepen belastingplichtigen treffen, via belangenorganisaties.⁸ Na toebedeling past de kennisgroep verschillende rechtsvindingsmethodes toe en formuleert ze een conceptstandpunt. Dat moet langs FJZ, die als kaderstellende beleidsdirectie akkoord geeft. Daar waar nodig wordt ook afstemming gezocht met de landelijk vaktechnisch coördinator en bepaalde departementen en/of Europese instanties.

Als het standpunt finaal is wordt het altijd gepubliceerd⁹, tenzij er een uitzonderingsgrond is om dat niet te doen. Dit kan zijn omdat het standpunt niet te anonimiseren is en daardoor de fiscale geheimhoudingsplicht wordt geschonden.¹⁰ Maar ook andere uitzonderingsgronden die in de [Wet Open Overheid](#) (“Woo”) zijn opgenomen kunnen ertoe leiden dat een standpunt niet wordt gepubliceerd. De kennisgroepen houden bij wat niet wordt gepubliceerd, met de daarbij behorende uitzonderingsgrond. Van Blanken stelt dat publicatie haar werk in de tijd dat ze voorzitter was niet heeft veranderd, omdat zij als voorzitter van de kennisgroep Verzekeringsproducten en assurantiebelasting al publiceerde. Anderen hebben wellicht meer moeten wennen aan de bredere openbaarmaking en zichtbaarheid. Alle kennisgroepen reflecteren op de vakliteratuur over hun standpunten en monitoren (minimaal jaarlijks) of hun standpunten nog actueel zijn. Bij de toepassing van kennisgroepstandpunten moeten inspecteurs steeds beoordelen of een gepubliceerd standpunt ook van toepassing is op de bij hun voorliggende casus van een belastingplichtige.

Volgens Van Blanken stond publicatie overigens al begin 2020 op de agenda, dus voordat Rechtbank Rotterdam in juli 2022 (kortgezegd) oordeelde dat de Belastingdienst standpunten moet openbaren.¹¹

⁵ Voor (vooral) de jongeren van de vereniging niet te verwarren met B&B Vol Liefde.

⁶ FJZ zit op het Ministerie van Financiën maar is onderdeel van de Belastingdienst, als kaderstellende beleidsdirectie. FJZ overlegt met de wetgever en signaleert potentieel gewenste wetswijzigingen.

⁷ Zoals opgenomen in [par. 2.2](#) van het Besluit Fiscaal Bestuursrecht: “Een rechtsvraag is een vraag over de toepassing van het recht waarop in regelgeving en andere rechtsbronnen geen duidelijk en eenduidig antwoord te vinden is”.

⁸ Dat zijn de kennisgroepen CAO, Pensioenen, Verzekeringsproducten en assurantiebelasting en Eigenwoning. Het betreft dan bijvoorbeeld een algemene fiscale vraag over een hypotheekproduct, waarbij afstemming via de Nederlandse Vereniging van Banken efficiënter is dan vooroverleg met individuele inspecteurs.

⁹ Sinds eind maart 2023 op de website <https://kennisgroepen.belastingdienst.nl/>. De Belastingdienst blijft deze website doorontwikkelen.

¹⁰ Artikel 67 AWR; bijvoorbeeld doordat altijd te herleiden is om wie het gaat door unieke feiten.

¹¹ Rechtbank Rotterdam 12 juli 2022, ECLI:NL:RBROT:2022:6695, V-N 2022/44.16 met noot Redactie. De rechtbank oordeelde dat de Belastingdienst een verzoek tot openbaarmaking op grond van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) niet mocht weigeren op de grond dat het kennisgroepstandpunt persoonlijke beleidsopvattingen voor intern beraad bevat (art. 11 Wob). De kennisgroepstandpunten worden namelijk breed gedeeld binnen de Belastingdienst en in beginsel ook gevolgd als eenzelfde rechtsvraag zich bij een

3. Toepassing van kennisgroepstandpunten in de praktijk

S.A. (Sanne) Verhage MSc¹² besprak dat de belastingadviespraktijk de kennisgroepstandpunten enorm waardeert, maar dat de interpretatie en toepassing daarvan uitdagingen kent. De belangrijkste daarvan zijn (1) onderscheiden of het kennisgroepstandpunt algemeen of slechts casus-specifiek geldt en (2) of een bepaalde situatie voldoende vergelijkbaar is. Verhage sluit af met diverse methodes voor afwijking van een kennisgroepstandpunt.

De kennisgroepstandpunten zijn erg waardevol voor belastingplichtigen en hun adviseurs, omdat zij veel vaker de zienswijze van de Belastingdienst weten. De uitdagingen licht Verhage als volgt toe.

1. Men moet goed onderscheiden of een standpunt algemeen of slechts casus-specifiek geldt, zoals eerder besproken bij het onderscheid tussen standpunten naar aanleiding van rechtsvragen of complexe helpdeskvragen. Van Blanken zegt dat kennisgroepen zo algemeen mogelijk formuleren.
2. Bij casuïstische standpunten moet men kritisch bekijken of hun geval voldoende vergelijkbaar is. Gevaarlijk daarbij is het *wishful thinking* dat precies de ongelijke punten rechtskundig irrelevant zijn.

Die uitdagingen behandelt Verhage met een voorbeeld: welke waarde heeft een standpunt over art. 8bd Wet Vpb 1969 inzake een *onvolwaardige* vordering voor de situatie inzake een *volwaardige* vordering en voor de toepassing van het gelijksoortige art. 8bc Wet Vpb 1969?¹³

Als toepassing van een kennisgroepstandpunt op een ander geval niet evident is, doordat onduidelijk is welke feiten doorslaggevend zijn, kan vooroverleg helpen. Dat is echter niet altijd haalbaar en geschikt. Daarnaast is zo'n weging ook voor de behandelend inspecteur lastig en kan deze zich door het standpunt gebonden voelen. Van Blanken geeft aan dat de inspecteur 'freies Ermessen'¹⁴ heeft en desgewenst met de vaktechnische lijn overlegt. De problematiek van kwalificatie van de meest relevante feiten speelt ook bij duiding van jurisprudentie.

Verhage benadrukt dat altijd een eigen (materieelrechtelijk) standpunt moet worden gevormd en dat een kennisgroepstandpunt in de praktijk slechts ter ondersteuning geldt. Wel geeft het een extra *line of defense*. Je neemt eerst materieelrechtelijk een standpunt in en daarna formeelrechtelijk met beroep op het vertrouwens- of gelijkheidsbeginsel. Het gelijkheidsbeginsel vereist gelijke gevallen, wat weer materieel is doordat wordt beoordeeld wat relevant is voor die vergelijking.

Bij inname van een ander standpunt dan de kennisgroep zijn verschillende methodes mogelijk. Bij aangiftebelastingen kan de koninklijke weg worden bewandeld, waarbij je een aangifte indient conform het kennisgroepstandpunt en daarna bezwaar maakt. Bij aanslagbelastingen doe je duidelijk, stellig en zonder voorbehoud aangifte¹⁵, maar verhindert het afwijkende

andere inspecteur voordoet. Zij zijn niet formeel als beleid vastgesteld, maar als vaste gedragslijn hebben zij materieel dezelfde waarde, aldus de rechtbank. De Staatssecretaris ging niet in hoger beroep.

¹² Sanne Verhage is bij EY partner International Tax & Transaction Services en lid van hun Adviesgroep Fiscale Procesvoering.

¹³ Het betreft Kennisgroepstandpunt van 29 juni 2023, nr. [KG:011:2023:8](#), 'Artikel 8bd Wet Vpb 1969 en inbreng onvolwaardige vordering in schuldenaar (schuldvermenging)' en Kennisgroepstandpunt van 29 juni 2023, nr. [KG:011:2023:9](#), 'Artikel 8bd Wet Vpb 1969 en omzetting onvolwaardige vordering door verrekening met stortingsverplichting'.

¹⁴ Het begrip freies Ermessen ziet op de beslissruimte van de Inspecteur: (i) óf hij in een individueel geval van zijn bevoegdheden gebruik maakt (beoordelingsruimte) en zo ja, (ii) hoe hij hiervan gebruik maakt (inhoudelijke ruimte).

¹⁵ Ingevolge art. 8 AWR.

kennisgroepstandpunt niet jouw pleitbare standpunt. Ook binnen horizontaal toezicht mag je natuurlijk met de Belastingdienst van mening verschillen, belangrijk daarbij is dat je transparant bent.

4. Draagt de publicatie van kennisgroepstandpunten bij aan een eerlijker en rechtvaardiger belastingstelsel?

Mr. A.F. (Fleur) Vette¹⁶ werkt sinds december 2024 aan multidisciplinair onderzoek (zowel belastingrecht als staats- en bestuursrecht) naar de functionering en positionering van de kennisgroepen, waarop input uit de praktijk altijd van harte welkom is. Haar eerste kennismaking met kennisgroepstandpunten was tijdens een symposium hierover tijdens haar studie.

Zij ging eerst in op de situatie vóór publicatie van kennisgroepstandpunten om daarmee te laten zien dat publicatie ten positieve bijdraagt aan een eerlijker en rechtvaardiger belastingstelsel.

Eerste kanttekening daarbij is dat publicatie niet gelijkstaat aan toegankelijkheid. Voor het antwoord op de vraag of hiermee het recht voor de gemiddelde Nederlander toegankelijk(er) is, is van belang om te weten wie nu eigenlijk de lezer van een kennisgroepstandpunt is. Kennisgroepstandpunten hebben hele verschillende doelgroepen. Van belang is dat het standpunt in begrijpelijke taal is opgeschreven. Belangrijk is ook of naast publicatie op de website de standpunten ook op andere kanalen worden gedeeld. In dat geval moet daarbij zijn voorzien in een toelichting met betrekking tot de rechtswaarde van een standpunt. Ook is van belang dat duidelijk wordt vermeld dat van een standpunt kan worden afgeweken.

Tweede kanttekening hierbij is de vraag of de standpunten zelf eerlijk en rechtvaardig zijn, waarbij het toetsings- en afwegingskader ten aanzien van de voorliggende rechtsvraag van belang is. Met een rechtsvraag wordt hier bedoeld: '[...] een vraag over de toepassing van het recht waarop in regelgeving en andere rechtsbronnen geen duidelijk en eenduidig antwoord te vinden is.'¹⁷ Over het antwoord op een rechtsvraag kun je dus per definitie twisten. Positionering van kennisgroepen binnen de organisatie is van belang alsook de samenstelling. Dit is interessant en relevant, omdat iemand uit de uitvoering bij diens standpuntbepaling gedreven kan zijn door bijvoorbeeld werkdruk, of iemand vanuit het ministerie door budgettaire effecten. Om te spreken van een eerlijk en rechtvaardig standpunt is er vervolgens ook een belangrijke rol voor de inspecteur weggelegd in de toepassing van het standpunt. Benut hij op juiste wijze de beslissingsruimte die hem resteert, te weten het vaststellen en beoordelen van de feiten en het toepassen van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur?

Vraag blijft toch of het eerlijker en rechtvaardiger kan. Daarbij kijkt Vette naar andere landen, alsook hoe andere organisaties/bestuursorganen in Nederland omgaan met rechtsvragen. De Belastingdienst is immers niet de enige uitvoeringsorganisatie die voor zulke vragen wordt gesteld. Kijkend naar andere landen, werken ze in Australië bijvoorbeeld al jaren met Public Rulings, die qua concept in elk geval ongeveer hetzelfde werken als kennisgroepstandpunten bij ons. Interessant is hierbij ook hoe zij aan die public rulings komen. Dit gaat bijvoorbeeld via een 'Public advice and guidance panel', bestaand uit academici, of bijvoorbeeld gerenommeerde belastingadviseurs en allerlei andere stakeholders, echt opgezet met het doel om tot bestendig beleid te komen om daarmee belastingplichtigen te ontzorgen. Soms wordt het hierbij ook via 'Open Consultation' in

¹⁶ Mr. A.F. Vette is fulltime promovenda aan de Universiteit Leiden.

¹⁷ Zoals opgenomen in [par. 2.2](#) van het Besluit Fiscaal Bestuursrecht.

concept uitgebracht zodat iedereen er op kan reageren, met als doel dat aan alles is gedacht en iedereen er bij is betrokken.

De conclusie van Vette's onderzoek kan ook worden dat de Nederlandse Belastingdienst het al heel goed doet en koploper is hierin.

5. Debat

Over twee stellingen werd gedebatteerd. Stelling 1 luidde: *“Je moet van goeden huize komen om een ander standpunt in te nemen dan dat van de kennisgroep”*. Van Blanken merkte op dat belastingplichtigen kunnen bestuderen met welke punten van de beschouwing ze het oneens zijn. Zij kan zich voorstellen dat een natuurlijk persoon zonder adviseur lastiger afwijkt, maar het standpunt blijft een mening waartegen je (met pleitbaar standpunt) kan ingaan. Verhage achtte ook van belang dat de inspecteur grotendeels is gebonden en de klant zich op een geschil moet voorbereiden. Een aanwezige gaf aan vaker te zien dat de Belastingdienst streng aan de wettekst vasthoudt en vroeg zich af of dat niet onterecht de ‘fiscale leek’ afschrikt die bijvoorbeeld op grond van doel en strekking van de wet een ander (pleitbaar) standpunt had? Van Blanken herkende dat beeld niet. De kennisgroepen komen tot standpunten met toepassing van de verschillende rechtsvindingsmethodes waaronder naast wettekst ook wetsgeschiedenis en rechtspraak wordt meegenomen. Daarnaast houdt de inspecteur in de bij hem voorgelegde casus ook rekening met het evenredigheidsbeginsel, de menselijke maat en waar nodig de hardheidsclausule. Een andere aanwezige stelde dat publicatie van kennisgroepstandpunten duidelijkheid vooraf biedt, waar die vroeger pas bij bezwaar kwam. Tot slot werd gevraagd naar inzicht in het bezoekersprofiel van de kennisgroep-website en of het beeld van de afdruipe natuurlijke persoon realistisch is, waarop Van Blanken aangaf dat de website primair is bedoeld voor fiscale dienstverleners.

Stelling 2 luidde: *“De notulen van de kennisgroepen moeten samen met het standpunt worden gepubliceerd”*. Een aanwezige die voor een kennisgroep werkt was stellig tegen, omdat discussies intern moeten blijven. Van Blanken benadrukte dat publicatie van brainstormsessies kan leiden tot terughoudendheid van inbreng van leden en daarmee een lagere kwaliteit van de gedachtevorming. Zelfs geanonimiseerde publicatie is niet altijd haalbaar. Wanneer er een gedragen gedachtevorming is en de casus(en) ook niet meer herleidbaar is/zijn, zou vanaf dat moment publicatie mogelijk zijn. Vette trok de vergelijking met interpretatie van parlementaire geschiedenis bij wetgeving en stelt dat ook bestudering van kennisgroepnotulen aan de rechtsontwikkeling kan bijdragen. Een verenigingslid stelde vraagtekens bij de effectiviteit van notulenpublicatie voor rechtszekerheid en rechtseenheid. Van Blanken wees op het risico dat publicatie kan leiden tot minimale verslaglegging. Een ander lid herkende dit inzake de 'op de zaak betrekking hebbende stukken'. Vette ziet ook het risico van de minimale verslaglegging en onderzoekt of de notulen van de vergadering kwalificeren als op zaak betrekking hebbende stukken.

6. Afsluiting

Hiermee werd een zeer interactieve middag afgesloten waarbij het concept kennisgroepstandpunten vanuit allerlei verschillende perspectieven binnen de fiscale praktijk werd belicht.